

FI lausuntopyyntö VV

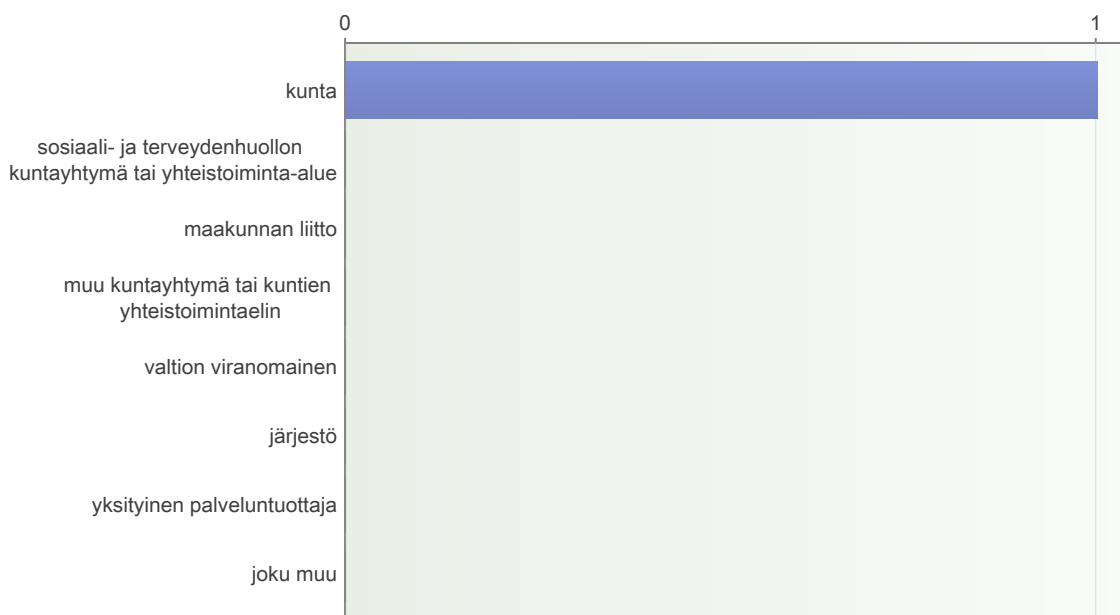
1. TAUSTATIEDOT

Vastaajien määrä: 1

Vastaajatahon virallinen nimi	Vastauksen kirjanneen henkilön nimi	Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot	Lausuntopyynnön käsittelypäivämäärä toimielimessä	Toimielimen nimi
Hankasalmen kunta	Matti Mäkinen	0405052198, matti.makinen@hankasalmi.fi	13.3.2017	Kunnanhallitus

2. Onko vastaaja

Vastaajien määrä: 1

3. 1. Voidaanko uudistuksella kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta?

Vastaajien määrä: 1

4. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Ehdotettu tapa toteuttaa perustason ja eräiden erityistason palveluiden valinnanvapaus yhtiöittämisvelvollisuuden ja markkinamekanismien kautta on ristiriidassa sote- ja maakuntauudistukselle alun perin asetettujen tavoitteiden kanssa, jotka koskevat yhdenvertaisuutta, palveluiden integraatiota ja kustannusten hillintää.

Jos sosiaali- ja terveystoimen palveluiden aito integraatio ei toteudu ja sote-uudistusta tehdään vain terveystoimen suppeasta näkökulmasta, eivät väestön terveys- ja hyvinvointierot kavene – eikä hyvinvointi ja terveys käytännössä lisääny. Lakiluonnoksen yleisperusteluissa ja sen vaikutusten arviointiosiossa nousee siinäkin esille monessa eri kohdassa se, kuinka valinnanvapausmalli heikentää maakunnan kykyä toteuttaa sosiaali- ja terveystoimen palveluiden integraatiota alueellaan.

Maakunnalla tulisi olla oikeus päättää palveluiden tuottamistavasta ja aito mahdollisuus ohjata palveluita kokonaisuutena. Nyt esitettävässä mallissa palvelutuotanto pirstoutuu maakuntien tosiasiallisen ohjauksen ulkopuolelle ja eri palveluihin syntyy asiakkaan näkökulmasta nykyiseen verrattuna uusia rajapintoja.

Isoissa kaupungeissa ja niiden lähikunnissa nyt esillä oleva valinnanvapausmalli voi parantaa palvelujen saatavuutta ja lisätä sillä kyseisellä alueella myös yhdenvertaisuutta. Isossa osassa useimpia maakuntia yhdenvertaisuus ei tällä mallilla nyt esitetyssä muodossa parane, mikä ongelma esimerkiksi kuntiin maaliskuun alussa postitetussa lakiesityksen valtiosääntöoikeudellisessa arvioinnissa nousee esiin.

5. 2. Edistääkö uudistus tarkoituksenmukaisella tavalla asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

6. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Terveiden, työikäisten ja vähän sote-palveluja käyttävien sekä kaupunkiseuduilla asuvien kohdalla osin kyllä. Mutta on hyvin hankala nähdä vaikutusmahdollisuuksien käytännössä kasvavan useita sosiaali- ja terveyspalveluja käyttävien sekä erityisryhmien, kuten päihde- ja mielenterveys- tai lastensuojelun asiakkaiden kohdalla. Tai harvaan asutuilla alueilla, joissa palvelun tuottajalle ei vaihtoehtoja useinkaan löydy.

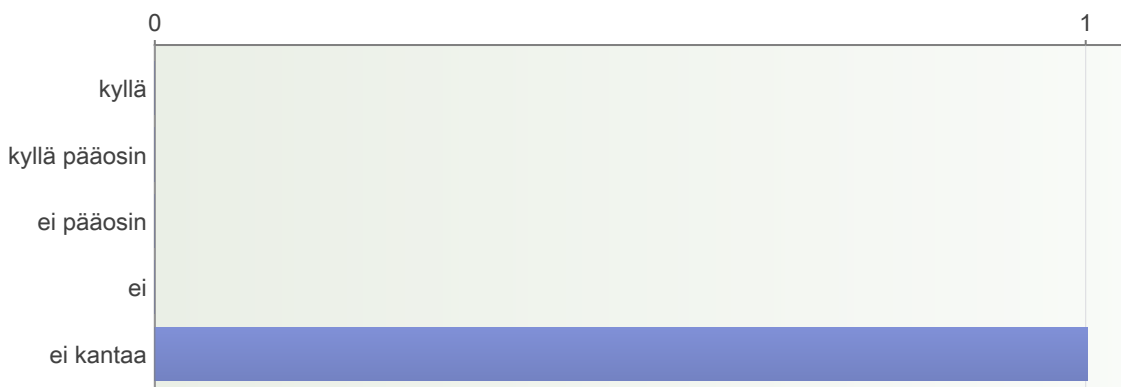
Eli asiakkaan vaikutusmahdollisuudet omiin palveluihinsa toteutuvat vain niillä alueilla, joilla on aidosti valinnanmahdollisuuksia. Ja joka tapauksessa nyt esitettävä valinnanvapausmalli on monimutkainen ja vaikeasti hahmotettava.

Erikseen on nostettava esille sekin, että sote-palvelujen luonteesta johtuen asiakkailla ja potilailta ei aina ole riittävästi tietoa valintansa perusteeksi. Valinnanvapaus voikin johtaa epätarkoituksenmukaisiin valintoihin, etenkin jos palveluja tarjoavalle yhtiölle on hyötyä myydä yli/alihoitoa.

Asiakkaan palvelukokonaisuuden säilymisestä mahdollisimman eheänä tai perheen kokonaisvaltaisen tilanteen tunnistamisesta saattaisi myös useissa tilanteissa (lastensuojelu, perheväkivalta jne) olla hyötyä.

7. 3. Antaako uudistus asiakkaalle riittävät mahdollisuudet hakeutua asiakkaan omaan tilanteeseen sopivaan palveluun?

Vastaajien määrä: 1

8. Vapaamuotoiset huomiot.

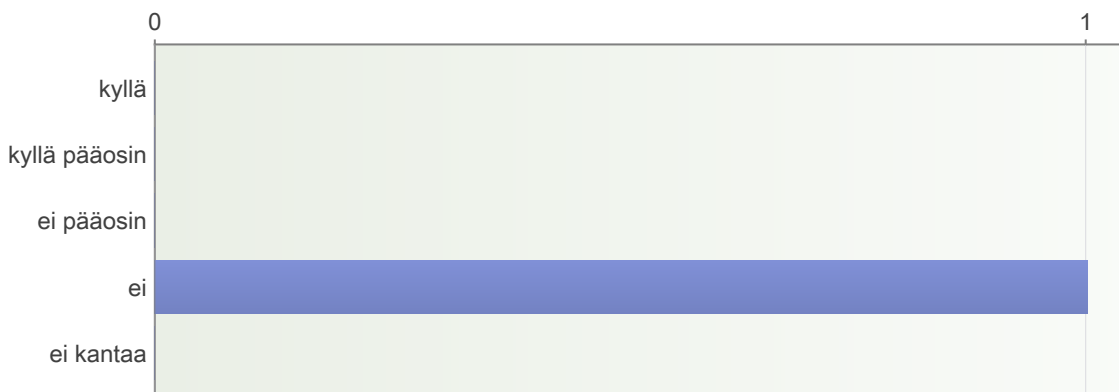
Vastaajien määrä: 1

- Tässä kohdassa Hankasalmen kunta yhtyy täysin Kuntaliiton esille nostamiin seikkoihin, eli

Esityksen mukainen uudistus lisää mahdollisuuksia hakeutua palveluihin ja jos tarjontaa on, asiakas voi valita itselleen sopivan palveluvaihtoehdon. Järjestelmä on kuitenkin erittäin monimutkainen, ja omaan tilanteeseen sopivaan palveluun hakeutuminen edellyttää asiakkaan kykyä arvioida omaa tilannetta, palveluntarvetta, verrata sitä tarjolla oleviin palveluvaihtoehtoihin ja hakeutua palveluun.

9. 4. Jos asiakkaalla on laaja-alaisia palveluntarpeita, toteutuuko uudistuksessa asiakkaan mahdollisuus saada tarpeen mukaisella tavalla yhteensovitettuja palveluita?

Vastaajien määrä: 1

10. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Palvelujen yhteen sovittaminen eli integraatio ei Hankasalmen kunnan mielestä toteudu, jos valinnanvapaus toteutetaan esitetyllä tavalla. Ja se on lakiesityksen suurin ongelma!

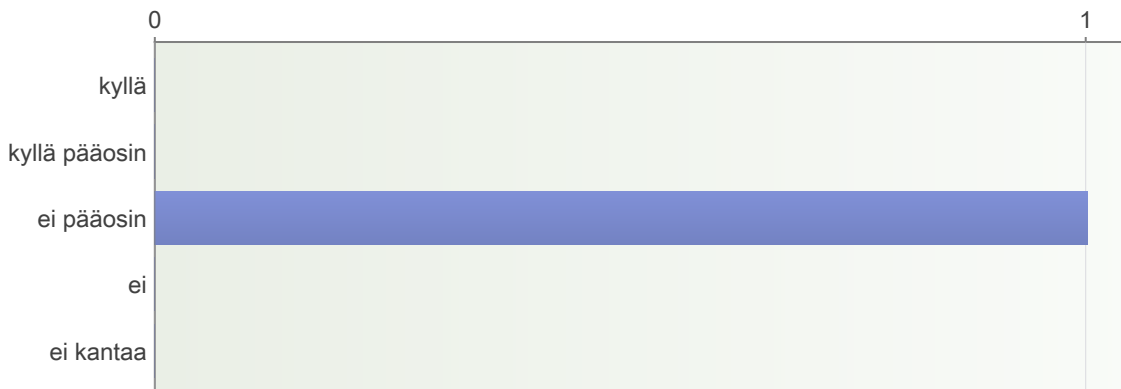
Kuntaliitto nostaa omassa lausunnossaan hyvin esille, että maakunnan mahdollisuudet ohjata tuottajia ovat rajallisia ja vaativat runsaasti yksityiskohtaisia sopimuksia, sopimusten valvontaa ja tuottajakorvausten erityisehtoja. Palveluketjujen toteutumisen seuranta- ja valvontamahdollisuudet ovat rajalliset mm. pitkistä ketjutuksista ja asiakkaiden useista päällekkäisistä ja samanaikaisista palvelutarpeista johtuen. Maksusetelijärjestelmä vaikeuttaa muutenkin vaikeasti hallittavaa kokonaisuutta. Sopimusten ja tuottajien valvonta edellyttää runsaasti asiantuntijaresursseja

Hankasalmen kunta haluaa tuon lisäksi vielä korostaa, että kuin pisteenä i:n päälle on vielä siis se, että käytännössä maakunnan ja kaikkien tuottajien välille ei lainkaan synny välitöntä sopimus- tai ohjaussuhdetta. Miten maakunta silloin voi oikeasti yhteensovittaa palveluja?

Lain vaikutusten arvioinnissa tiivistetään ”Asiakassuunnitelma on keskeinen palveluintegraation toteuttamisen väline, mutta sen toteutuminen jää paljolti eri toimijoiden yhteistyötahdon ja luotujen yhteistyökäytäntöjen varaan”. Integraation toteutuminen jätetään siis käytännössä uskon ja toivon varaan - mille jossain määrin koko valinnanvapauslakiluonnos on valitettavasti rakennettu.

11. 5. Antaako uudistus riittävät edellytykset saavuttaa 3 miljardin euron kustannusten kasvun hillinnän tavoite?

Vastaajien määrä: 1

12. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maakunnalla pitäisi olla oikeus päättää palvelujen tuotantotavasta ja ohjata palveluja kokonaisuutena, eli käytännössä varmistaa se, että sote-palvelujen integraatio toteutuu mahdollisimman hyvin. Palvelujen integraatio olisi keskeisin kustannuksiin vaikuttava tekijä. Valinnanvapauslainsäädäntö vie kehitystä toiseen suuntaan ja siksi on melko mahdotonta nähdä, että pirstaloituva palvelukenttä antaa mahdollisuuksia saavuttaa 3 mrd säästötavoitetta.

Ja kun merkittävät ICT-investointikustannukset synnyttävät mittavia lisämenoja, joiden määrääkään ei hallituksen esityksen vaikutusten arvioinnissa uskalleta edes arvioida. Ja kun vielä valinnanvapausmalliin kuuluvat uudet elementit, kuten henkilökohtainen budjetti ja maksuseteli sekä suun terveydenhuollon suoran valinnan palvelut, synnyttävät omat lisämenonsa. Niin kustannusten kasvun hillintätavoite tuossa tavoitellussa suuruusluokassa tuskin toteutuu vuoteen 2029 mennessä.

Pidemmällä aikavälillä kustannusten kasvun hillintä voi toteutua, jos kilpailu synnyttää tuotannollista tehokkuutta ja kansalaiset ottavat enemmän vastuuta omista palveluistansa osallistumisen kautta.

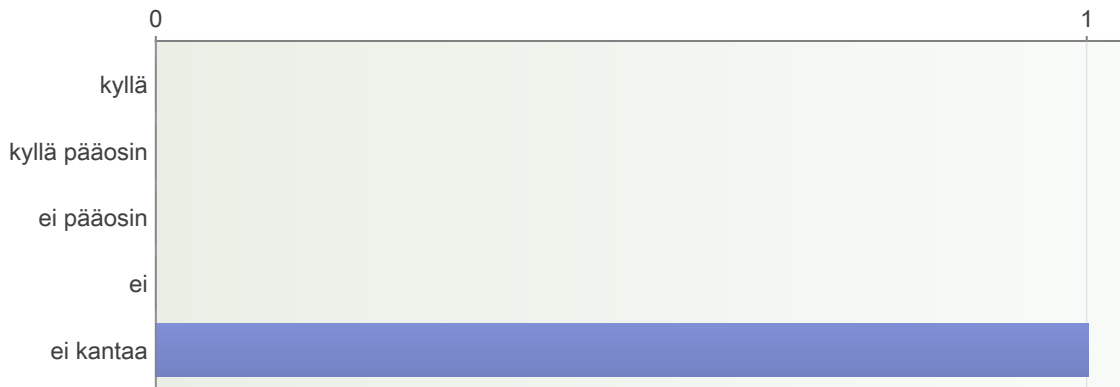
Kaiken aikaa kuitenkin riskinä on se, että valinnanvapauslainsäädäntöä ei saada muokattua sellaiseksi, että se estäisi yritysten osaoptimoinnin ja kerman kuorinnan mahdollisuudet – ja jos lakia ei onnistuta muokkaamaan niin, että nämä riskit poistuvat, niin pahimmillaan tällä mallilla jopa kasvatetaan kustannuksia – ei hillitä niiden kasvua.

Kaikkiin uhkakuviin, joita taloudellisten vaikutusten arvioinnissa lakiesityksen yleisperusteluissa nostetaan esille, on helppo yhtyä – ja tuossa luvussahan kiteytetään hyvin ” valinnanvapauslain kokonaisvaikutus voi riskien toteutuessa ja markkinoiden ohjauksen ja syntyminen epäonnistuessa kääntyä negatiiviseksi”, eli

realistisesti ajatellen jo siinä on tavoitetta, että kustannuksia ylipäätään hillitään.

13. 6. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

Vastaajien määrä: 1

14. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

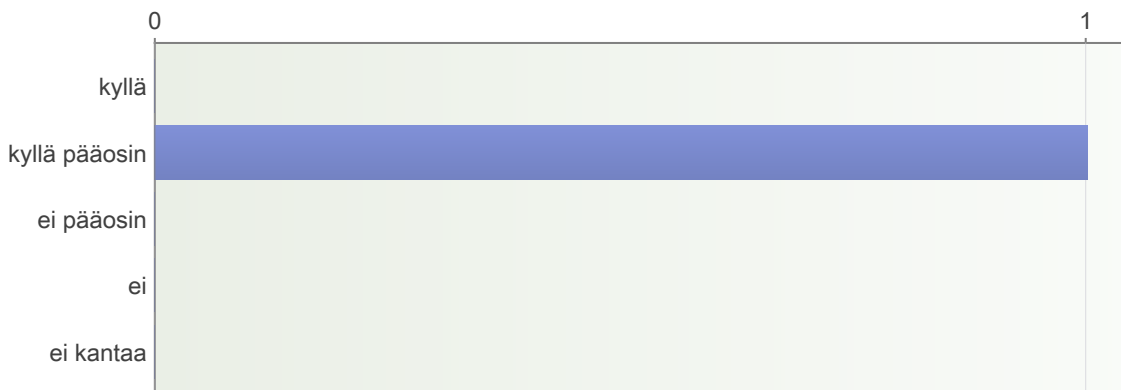
- Maakunnan mahdollisuuksia käyttää itsehallinnollista päätösvaltaa palvelujen järjestämisessä rajataan valinnanvapauslainsäädännöllä niin, että yhteys kansanvaltaisen päätöksenteon ja palvelutuotannon ohjaamisen välillä hämärtyy (tämäkin määrittely on poimittu suoraan lakiesityksen yleisperusteluista). Hallitus siis lausuntoa valinnanvapaudesta pyytäessään tuo itse tietoon, että palvelutuotantoa ei maakuntavaltuusto ohjaa.

Valinnanvapaus nyt esitetyssä muodossa johtaa siihen, ettei maakunnalla ole tarvittavaa liikkumavaraa palvelujen toteuttamiseen. Maakunnalla on vastuu asiakkaiden sosiaali- ja terveydenhoidon palvelujen yhteensovittamisesta, mutta sen keinoja huolehtia vastuusta on suuresti rajoitettu ja esimerkiksi maakuntavaltuusto voi käyttää hallintokeinoinaan vain omistajaohjausta, kehittämisohtoa ja sopimusohjausta – tilanteessa, jossa edes sopimuksia kaikkien palveluntuottajien kanssa maakunnalla ei ole. Demokratia ei tällöin todellakaan riittävällä tavalla toteudu.

Maakunnilla tulisi olla lakiluonnoksessa esitettävää laajemmat mahdollisuudet päättää keinoista, joita ne käyttävät asiakkaiden sosiaali- ja terveydenhoidon palvelujen yhteensovittamiseksi. Ja maakuntavaltuustolla aidosti keinoja vaikuttaa palvelutuotantoonkin.

15. 7. Edistääkö uudistus toimintatapojen muutosta ja uusien palveluinnovaatioiden käyttöönottoa, millä voidaan varautua tulevaisuuden haasteisiin?

Vastaajien määrä: 1

16. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapaus johtaa siihen varmuudella, että toimintatapoihin tulee muutoksia ja suurella varmuudella voi ennakoida, että uusia palveluinnovaatioitakin otetaan käyttöön. Kuinka laajasti näin tapahtuu ja saavutetaanko sillä sekä kustannussäästöjä että hyvinvointihyötyjä riippuu siitä, millainen tuottajille maksettava korvausmalli on ja kannustaako se innovaatioihin ja/tai toimintatapojen kehittämiseen. Tässä asiassa syntyy varmasti myös suuria eroja maakuntien välillä ja maakunnan sisällä riippuen valinnanvapauden aidosta toteutumisesta.

17. 8. Sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauslakiluonnoksen 3 luvussa säädettäisiin asiakkaan suoran valinnan sosiaali- ja terveyspalveluista. 8a. Ovatko säännökset suoran valinnan palveluista riittävän selkeitä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat yhtiötettävien valinnanvapauspalveluiden piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

18. Jos ei, miten olisi tarkoituksenmukaista määrittellä ne perusteet, joilla maakunnat määrittelevät tarkemmin sote-keskuksissa tuotettavat perustason ja laajennetun perustason palvelut?

Vastaajien määrä: 1

- Kuntaliiton tavoin Hankasalmen kunta alleviivaa ennen kaikkea sitä, että laajennettuun perustasaan esitetään kuuluviksi asiakkaan tilapäisesti ja lyhytaikaisesti tarvitsemat sosiaalihuoltolain 14 § 1 momentin mukaiset palvelut. Sosiaalipalveluja tarvitsevan asiakkaan kohdalla on kuitenkin vaikea arvioida, milloin sote-keskukseen hakeutuva asiakas on lyhytaikaisen ja tilapäisen avun tarpeessa ja milloin palvelun tarve on pitkäaikaista.

Palvelujen erottaminen ko. tavalla lyhytaikaisiin ja tilapäisiin ja toisaalta pidempiaikaisiin on epätarkoituksenmukaista ja voi johtaa päällekkäisiin palvelurakenteisiin ja hidastaa oikeanlaista avun saamista.

19. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

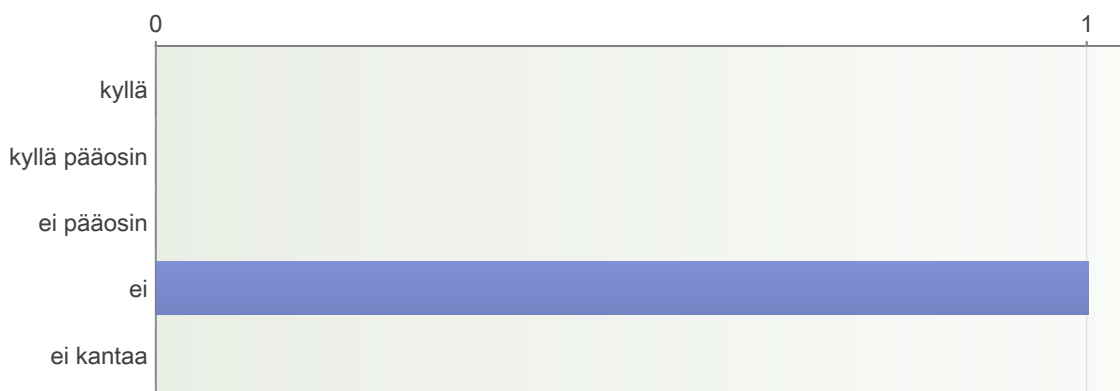
- Maakuntien itsehallintoon tulisi kuulua ainakin jossain määrin myös suoran valinnan piiriin kuuluvien palvelujen määrittelyminen, koska niiden kohdalla on varmasti alueellisista tai markkinallisista syistä suuria eroja. Eli se johtaa toisaalta kysymykseen, onko luku 3 jo nykyisellään liian rajaava ja yksityiskohtainen. Käytännössä voi todeta, että maakunnan rooli suoran valinnan palvelujen osalta on lähinnä pelkästään rahoittajan rooli. Edes palvelutuotannon toteuttamiseen ei maakuntavaltuusto voi vaikuttaa, kuin sopimusvaiheessa laatu-ehtoilla ja palvelujen yhteen sovittamisen ehtoilla.

Sosiaali- ja terveystoimen palveluja on lähes mahdoton integroida hyvin nykyisillä suoran valinnan määrittelyillä ja käytännössä luku 3 johtaa palvelujen pirstaloitumiseen.

Maakunnan toimivallan lisääminen suoran valinnan kautta valittujen yhtiöiden palvelujen toteuttamisen ohjaamisessa olisi tärkeää lain loppuvalmistelussa.

20. 8b. Turvaako maksusetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun kannon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

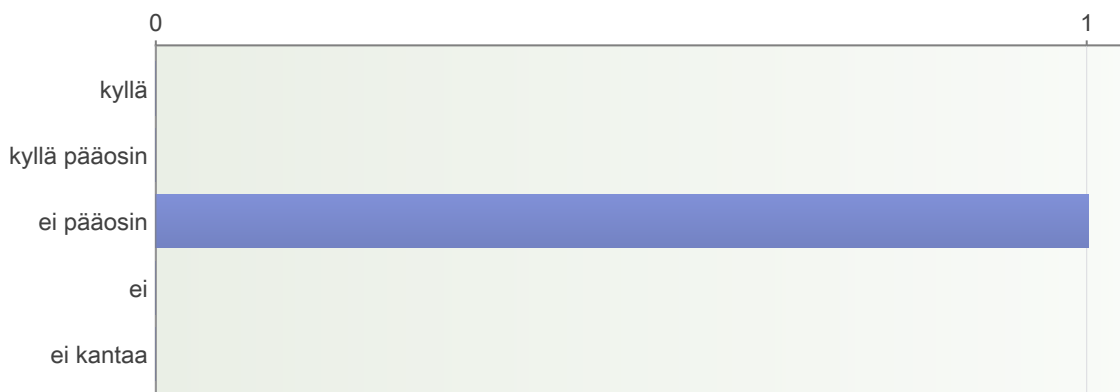
21. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Tämä on yksi valinnanvapauslainsäädännön keskeisimmistä ongelmakohtista! Maakunta joutuu tällä lainsäädännöllä kantamaan vastuuta palvelutuotannosta, johon sillä ei ole ohjaus- tai vaikuttamismahdollisuuksia. Suoran valinnan palvelun tuottajan kanssa maakunnalla on sentään sopimussuhde, mutta maksusetelipalvelutuottajan ohjaamiseen ei mitään varsinaisia keinoja. Miten esimerkiksi palvelujen yhteensovittamista kokonaisvaltaisesti voidaan toteuttaa tällaisessa tilanteessa?

22. 8c. Onko maksusetelijärjestelmässä sote-keskuksen oikeuksista ja velvollisuuksista säädetty tarkoituksenmukaisesti?

Vastaajien määrä: 1

23. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Kokonaisvastuu hajautuu liikelaitoksen, maakunnan, suoran valinnan palvelun ja maksusetelipalvelun tuottajan välillä ja yksiselitteisesti heikentää palvelujen integraatiota.

Kuntaliiton lausuntoon voimme taas tässäkin kohdassa yhtyä. Lakiesityksen mukaan sote- keskuksella säilyy kyllä kokonaisvastuu asiakkaan palvelukokonaisuudesta, palvelun laadusta ja vaikuttavuudesta sekä maksusetelipalvelun tuottajan tekemistä virheistä silloinkin, kun asiakas käyttää maksuseteliä. Sote-keskuksella ei kuitenkaan ole juuri mahdollisuutta puuttua asiaan, jos se esimerkiksi havaitsee maksusetelipalvelun laadussa ongelmia. Selkeitä vaikutusmahdollisuuksia lain kautta ja toisaalta vaikuttamisvelvollisuuksia maakunnan kanssa tehdyn sopimuksen kautta pitäisi sote-keskuksella olla siis maksusetelipalvelun tuottajaan.

Pahimmillaan yksiselitteinen velvollisuus maksusetelien antamiseen saattaa jopa vaikuttaa tuottajien halukkuuteen perustaa sote- keskuksia ainakin alueilla, joissa markkinat koetaan vähäisiksi. Joka tapauksessa maksuseteli nyt määritellyssä muodossa lisää suoran valinnan palvelun tuottajan riskiä ja sitä kautta korottaa hintaa, jolla palveluja ollaan valmiita tuottamaan, kuten Kuntaliittokin omassa lausunnossaan toteaa. Sote-keskuksellahan saattaisi itsellään esimerkiksi olla vapaata kapasiteettia samoihin palveluihin, joihin se joutuu asiakkaalle antamaan nykylakiesityksellä maksusetelin toiselle palvelun tuottajalle.

24. 8d. Mahdollistaako maksusetelijärjestelmä asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Vastaajien määrä: 1

25. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Teoriassa mahdollistaa erittäin hyvin jopa. Käytännössä vaikutusmahdollisuuksien toteutuminen edellyttää sitä, että asiakas on tietoinen palvelun tarpeestaan ja tarjolla olevista vaihtoehdoista, jotta hänellä tosiasiallisesti on kykyä arvioida, kuka olisi sopivin hänelle palvelun tuottamaan.

26. 9. Lakiluonnoksen 4 luvussa säädettäisiin asiakkaan mahdollisuuksista valita maakunnan liikelaitos ja sen toimipiste. Antavatko säännökset asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita palvelujen tuottaja?

Vastaajien määrä: 1

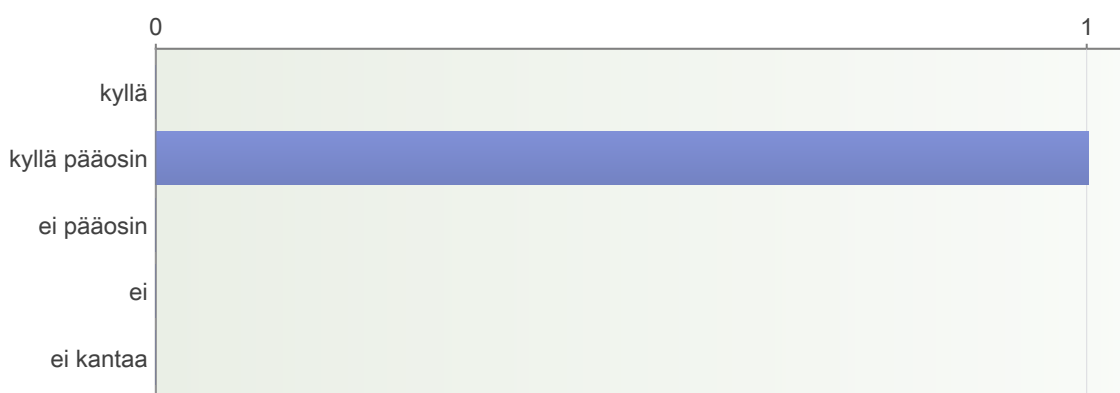
27. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Kyseinen seikka saattaa tosin johtaa myös ongelmiin, mutta itse kysymykseen on asiakkaan näkökulmasta vastattava kyllä. Palveluketjujen kokonaisuuksien kannalta saattaisi olla kuitenkin tarkoituksenmukaista rajoittaa tätä oikeutta jollain tavoin. Lakiluonnoksen esittelymateriaalissa nostetaan esimerkiksi esille, että jossain tapauksissa vaikkapa perheen kokonaistilanteen huomioiminen ja tuen tarpeen tunnistaminen olisi tärkeää. Esimerkiksi lastensuojelutarpeen tai lähisuhdeväkivallan tunnistaminen voi jatkossa hankaloitua monin tavoin.

28. 10. Lakiluonnoksen 5 luvussa säädettäisiin asiakassetelin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. 10a. Ovatko säännökset asiakkaan aseman ja oikeuksien näkökulmasta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

29. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Tämä kysymys on hivenen hankala, sillä vastaus siihen olisi voinut olla myös ei pääosin.

Mutta on selvää, että asiakasseteli lisää asiakkaiden valinnanvapautta ja pääosin säännökset turvaavat asiakkaan asemaa ja oikeuksia valita palvelun tuottajansa, siksi vastauksemme oli kyllä pääosin. Parhaimmillaan asiakassetelin kautta syntyvät erityistason palvelujen yhtiöt voivat nimenomaan myös luoda uusia innovaatioita ja palvelutapoja ja siten asiakkaan näkökulmasta tällaisen palvelun syntyminen on myös tärkeää.

Maakunnalla tulisi kuitenkin olla mahdollisuus asettaa hyväksymiskriteerit palvelun tuottajalle, millä edes osin turvattaisiin sitä, että asiakas saisi sellaista palvelua, mihin on oikeutettu. Mitä erityisempään palveluun mennään, sitä vähemmän asiakkaalla itsellään on siitä tietoa ja kykyä arvioida sitä.

30. 10b. Turvaako asiakassetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämismisvastuun kannon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

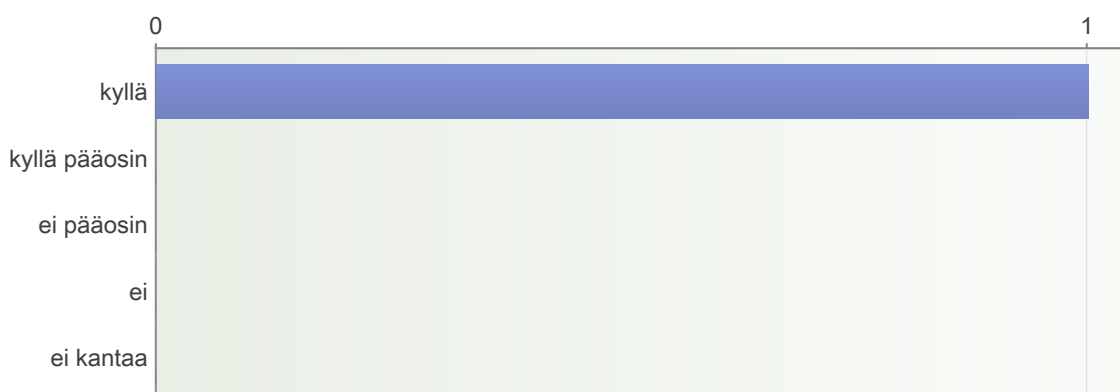
31. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maakunnalla ei ole riittäviä ohjaus ja vaikutusmahdollisuuksia, mutta ne on toisaalta luotavissa lakiin. Mahdollisuus asettaa hyväksymiskriteerit asiakassetelijärjestelmän palvelun tuottajalle auttaisi jo varsin pitkälle.

32. 10c. Ovatko asiakassetelijärjestelmän käyttöönottoa koskevat maakunnan päätöksentekoa koskevat rajaukset riittäviä ja turvaavatko ne asiakkaan valinnanvapauden toteutumisen?

Vastaajien määrä: 1

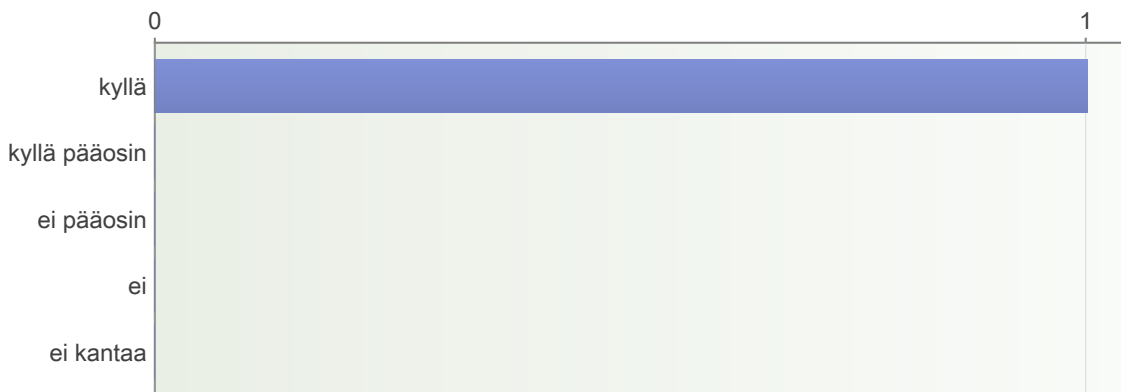
33. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Koska maakunnat ovat hyvin erilaisia, on asiakkaan valinnanvapauden toteutumisen kannalta hyvä että minimitaso 15 % määritellään laissa – se turvaa tasapuolisesti asiakassetelitarjonnan syntymistä kaikkiin maakuntiin.

34. 11. Lakiluonnoksen 6 luvussa säädettäisiin henkilökohtaisen budjetin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. Mahdollistavatko säännökset asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Vastaajien määrä: 1

35. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Vastaukseksi on valittu Kyllä, koska kysymyksen asettelu lähti asiakkaan kannalta asian tarkastelusta ja henkilökohtainen budjetti antaa paljon mahdollisuuksia asiakkaalle.

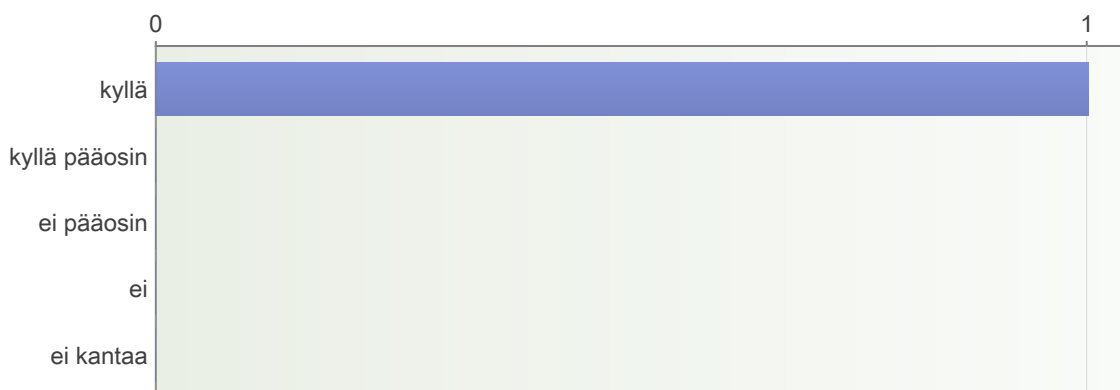
Mutta jos asiaa tarkastellaan kokonaisvaltaisesti, niin jo lain valmistelussa on tullut esille ja se myös lakiesityksen yleisperusteluista käy ilmi, että kyseinen seikka saattaa kasvattaa kustannuksia (ainakin aluksi) huomattavasti. Ja silloin tulevaisuudessa asiakkaankin kannalta palvelut voivat jopa huonontua, kun sote-uudistuksen kokonaisvaltaisesti odotetaan hillitsevän kustannuskehitystä. Rahoitus pohja palveluihin maakunnalle on hyvin niukka, ei juurikaan kasvua mahdollistava.

Taloudellisesti ja toiminnallisesti henkilökohtainen budjetti on siis suuri riski – ja jos nuo riskit toteutuvat, se on viime kädessä juuri asiakkaan kannalta huono asia. Henkilökohtaiseen budjetointiin pitäisi siirtyä hallitusti kokeilujen kautta.

36. 12. Valinnanvapauslainsäädännön myötä esitetään potilaslakiin ja sosiaalihuollon asiakaslakiin lisättäväksi uusi luku päätöksenteon tukemisesta (tuettu päätöksenteko).

Valinnanvapauslainsäädäntöön sisältyisi potilaille ja asiakkaille erilaisia valinnanmahdollisuuksia (muun muassa suoran valinnan palvelut, maksuseteli, asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti). Näissä erilaisissa valintatilanteissa asiakkaat voivat tarvita tukea valintoja tehtäessä. Onko tuettua päätöksentekoa koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

37. Vapaaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Jos uudistuksiin, kuten suoran valinnan palvelut, maksuseteli, asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti, mennään, niin tuettua päätöksentekoa tarvitaan ja siihen on oltava laissa säädökset. Sote-palvelujen kokonaisuus on sen verran haastava, ettei kukaan asiakkaana sitä voi kokonaisuudessaan hallita ja osa asiakkaista tarvitsee jopa paljon tukea.

Mutta mistä ja miten noita tukea antavia henkilöitä, jotka aidosti tehtävään sopivia olisivat, löytyy.

Vapaaehtoistyönä asia ei hoidu mitenkään. Alkuvaiheessa, kun koko valinnanvapaus on vielä uutta, kyseinen kokonaisuus vaatii runsaasti henkilöstöresurssia ja aiheuttaa kustannuksia. Miten ne korvataan ja kuka palkkaa henkilöt, kun he eivät saa olla palvelussuhteessa palvelun järjestäjään ja tuottajaan.

Yksi looginen vaihtoehto olisi se, että tukea antavia henkilöitä olisi kuntien palkkalistoilla ja kunnat näin turvaisivat hyvinvoinnin ja terveyden toteutumista alueellaan ohjaamalla kuntalaisilla oikeiden palvelukokonaisuuksien piiriin. Palkkakustannuksiin kunnat osin tarvitsisivat valtionosuutta, mutta tämä varmasti olisi loogisin tapa turvata ammattitaitoinen ja alueellisesti kattava päätöksenteon tukeminen.

38. 13. Lakiluonnoksen 7 luvussa säädettäisiin palvelun tuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyistä. 13a. Ovatko säännökset hyväksymismenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

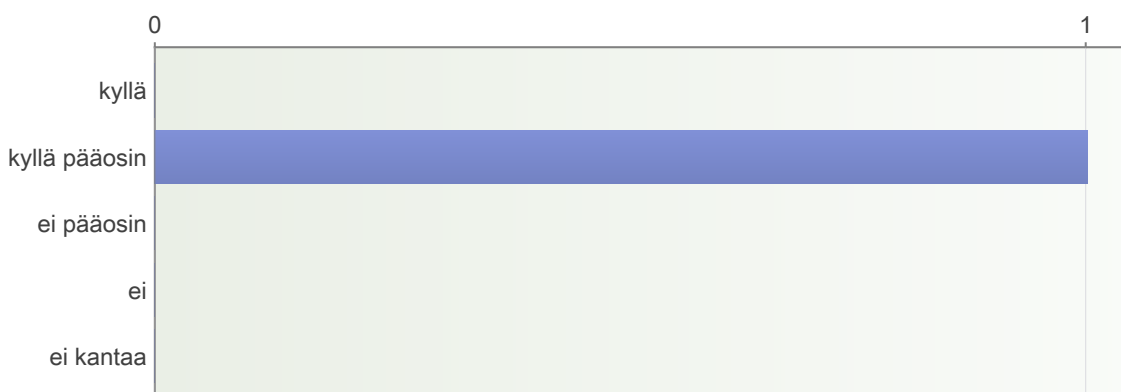
39. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Tässä kohdassa Hankasalmen kunnalla ei ole erityistä huomioitavaa

40. 13b. Ovatko säännökset sopimusmenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

41. Vapaamuotoiset huomiot.

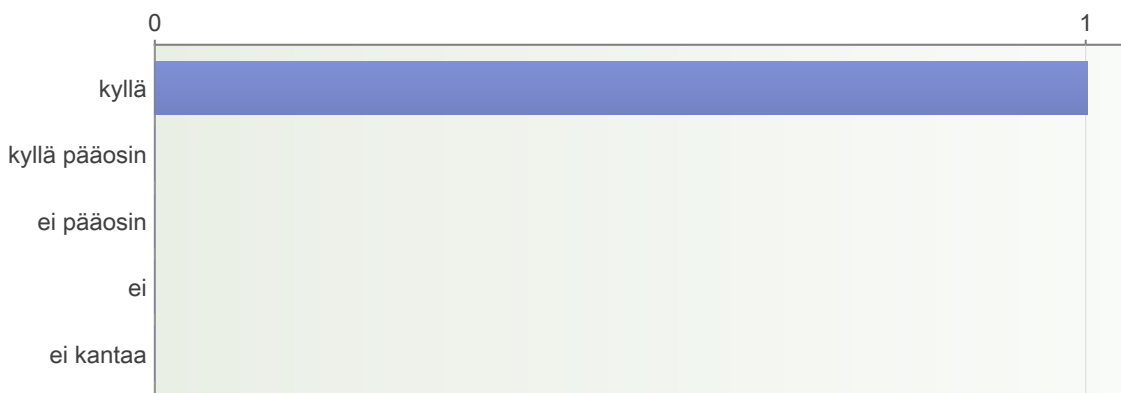
Vastaajien määrä: 1

- Ongelmana on se, että maksuseteli- ja henkilökohtaisen budjetin palvelun tuottajat eivät tee sopimusta maakunnan tai suoran palvelun tuottajan kanssa.

Eli lakiluonnoksen 7 luvun mukaiset säännökset ovat tarkoituksenmukaisia, mutta lakia tulee muuttaa niin, että maksuseteli- ja henkilökohtaisen budjetin palvelun tuottajiin on niin maakunnalla kuin suoran palvelun tuottajalla oikeasti niiden toimintaa ohjaavaakin valtaa.

42. 14. Lakiluonnoksen 8 luvussa säädettäisiin palvelujen tuottamisesta ja palvelun tuottajien velvoitteista. Ovatko säännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

43. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Asukkaiden palvelun tarpeita kokonaisvaltaisesti ajatellen ovat hyvinkin tarkoituksenmukaisia.

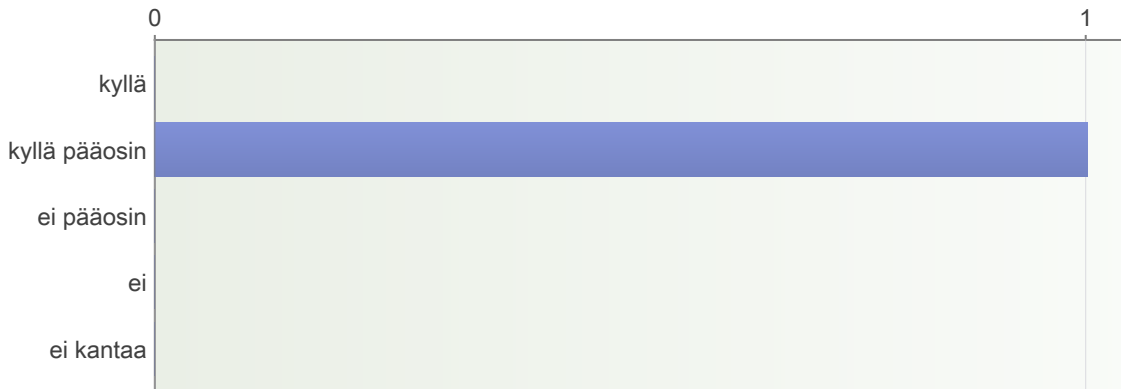
Maakunnalla on oltava mahdollisuus asettaa tuottajille asukkaiden tarpeita vastaavia ehtoja ja maakunnan tulee saada palvelun tuottajilta tietoa toiminnastaan raportoinnin, jotta se valvoo toiminnan toteutumista sopimusten mukaisena.

Jos 8 luvun velvoitteet luovat esteitä jollekulle ryhtyä palvelun tuottajaksi, niin se tuskin muutoinkaan käytännössä selviäisi palveluvelvoitteestaan.

44. 15. Lakiluonnoksen 9 luvussa säädettäisiin palvelun tuottajalle suoritettavista korvauksista.

15a. Ovatko suoran valinnan palveluita koskevat kiinteän maksun osuus ja sen määräytymistä koskevat edellytykset riittäviä turvaamaan palvelujen riittävä rahoitus?

Vastaajien määrä: 1

45. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lakiesityksen yleisperusteluista käy jo ilmi, että kiinteä tarveperustainen maksu on oikeastaan ainoa mahdollinen rahoitus pohja nyt luotavalle valinnanvapausmallille.

Silti sekin jättää isoja riskejä ja mahdollisuuksia kermanpoimintaan, kuten lakiesityksen yleisperusteluissa tuodaan ilmi. Miten estetään yritysten kohdennettu asiakashankinta, jää nyt vähintään epäselväksi.

Tarvekertoimien asettaminen on haastava juttu ja kaikilta osin nykyiset valtionosuusjärjestelmän tarvekertoimet eivät ole välttämättä ihan oikea pohja niille. Mutta lähtökohtana niitä voitaneen kyllä aluksi käyttää

46. 15b. Ovatko säännökset muista korvauksista uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

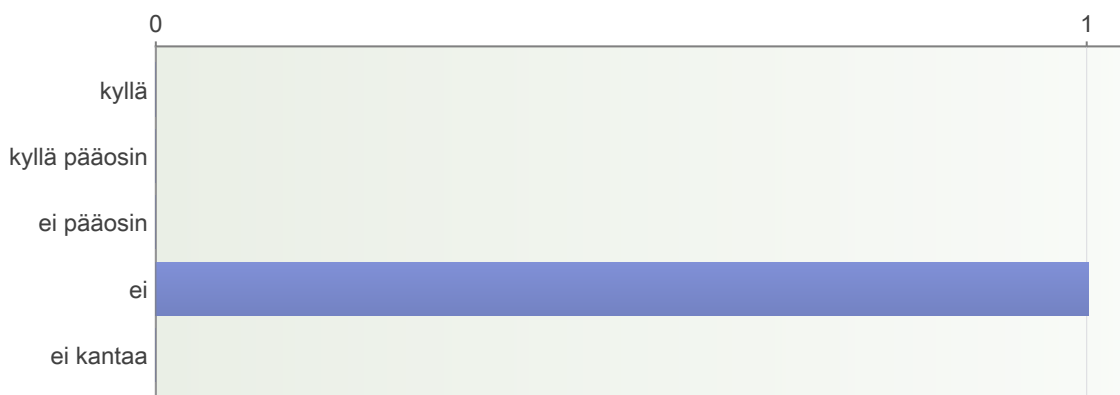
47. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Periaatteessa 56 § on kannatettava, eli voitaisiin ottaa alueelliset erityispiirteet huomioon – kuten sairastavuus ja pitkät etäisyydet – tämän kautta. Mutta mistä moiseen löytyy maakunnalta rahaa ja poliittista tahtoa?

48. 16. Lakiluonnoksen 11 luvussa säädettäisiin lain voimaantulosta. Ovatko 71 §:n mukaiset siirtymäsäännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

49. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Nyt suunnitellulla aikataululla synnytetään suuri toiminnallinen ja taloudellinen riski julkiseen talouteen ja palvelutuotantoon. Tämänkaltaista valinnanvapausjärjestelmää ei ole toteutettu missään muussa maailmassa, joten muutoksen vaikutuksia on todella vaikea arvioida. Siksi sitä pitäisi toteuttaa maltilla ja pidemmällä aikavälillä.

Tähän kohtaan tulee varmasti paljon palautetta lausunnoissa. Nostetaan Hankasalmen kunnan toimesta esille – taas kerran suoraan hallituksen esitysluonnoksen yleisperusteluista – yksi keskeinen syy sille, että nyt pyritään päämääriin liian suurella riskillä ja liian nopealla aikataululla. Yleisperusteluissa kirjoitetaan:

”Uudessa ohjausjärjestelmässä valinnanvapauden piirissä olevia palveluntuottajia ohjataan tietojärjestelmien kautta generoituvan ohjaustiedon avulla. Ohjauksen toteuttamista vaikeuttaa se, että valinnanvapausjärjestelmä joudutaan käynnistämään ilman suunnittelun ja toiminnan edellyttämää riittävää tietopohjaa. Tästä voi aiheutua ongelmia, joita on myöhemmin vaikeaa tai työlästä korjata. Uudistuksen toimeenpanoa varten tarvitaan suuri määrä rakenteellisia ja toiminnallisia muutoksia, jotka vaikuttavat organisaatioihin, henkilöstöön ja infrastruktuuriin sekä kaikkeen toimintaan. Uuden ohjaus- ja seurantajärjestelmän sekä maksatusjärjestelmän muodostaminen vaatii aikaa ja resursseja”

Jo lain yleisperustelu siis kertoo sen, että siirtymäsäännökset ovat uudistuksen tavoitteiden kannalta ajallisesti riittämättömiä ja koko pykälä 72 siirtymäsäännökset tulisi kirjoittaa uusiksi. Esimerkiksi laajojen tietojärjestelmien arkkitehtuurin luominen, kilpailuttaminen ja käyttöönotto ei tapahdu hetkessä, vaan vaatii vähintään viisi vuotta.

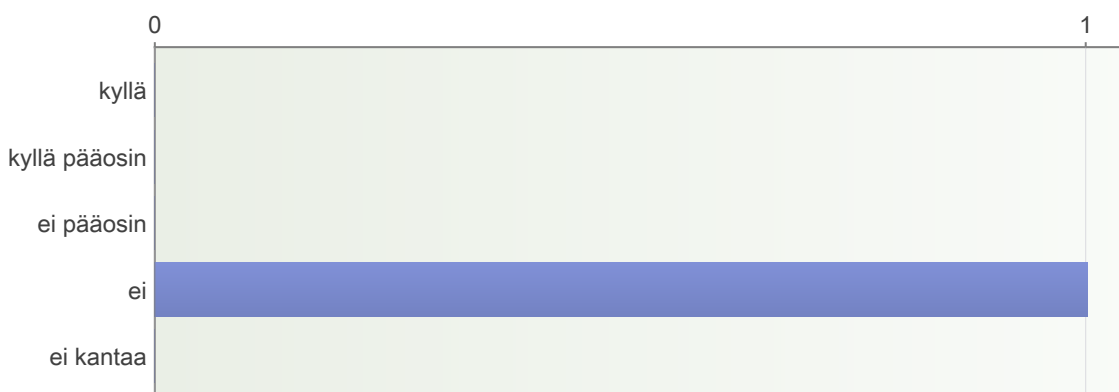
Lakia pitäisi toteuttaa vaiheittain – eikä markkinoita pitäisi avata suoraan heti kokonaisuudessaan, niin suoran valinnan sote-keskuksille ja suunhoidon yksiköille, asiakaseteleille ja henkilökohtaisen budjetin käyttöönotolle. Kukaan ei tiedä tai voi ennakoita, mitä siitä seuraa – ja maakunnilla ei ole juurikaan tietopohjaa ohjata niiden toimintaa, luoda sopimuksia – eivätkä palvelun tuottajat pystyne heti tuottamaan oikealla tavalla raportointia toiminnastaan.

Rahoituspohja on vielä täysin keskentekoinen tarvekertoimiseen 2019 alussa, senkin voi jo nyt ennustaa. Usko, toivo ja tahto eivät ole yksinään hyviä uudistuksen toteuttamisen periaatteita, vaikka niitäkin tarvitaan – nyt valinnanvapauslainsäädännön aikataulus nojaa kuitenkin uhkarohkeasti vain uskoon, toivoon ja tahtoon.

Nykyinen aikataulu on mahdoton ja jos siitä pidetään kiinni, uhkana on, että suurin osa riskeistä, joita tähän valinnanvapausmalliin liittyy paljon - kuten lain yleisperusteluista voivat kaikki lukea - toteutuu. Ja silloin synnytetään tilanne, jossa kustannukset karkaavat käsistä ja palvelujen toimivuus kokonaisvaltaisesti on suuresti uhattuna.

50. 17. Antaako esitys maakunnille riittävät edellytykset järjestämisvastuun toteuttamiseen?

Vastaajien määrä: 1

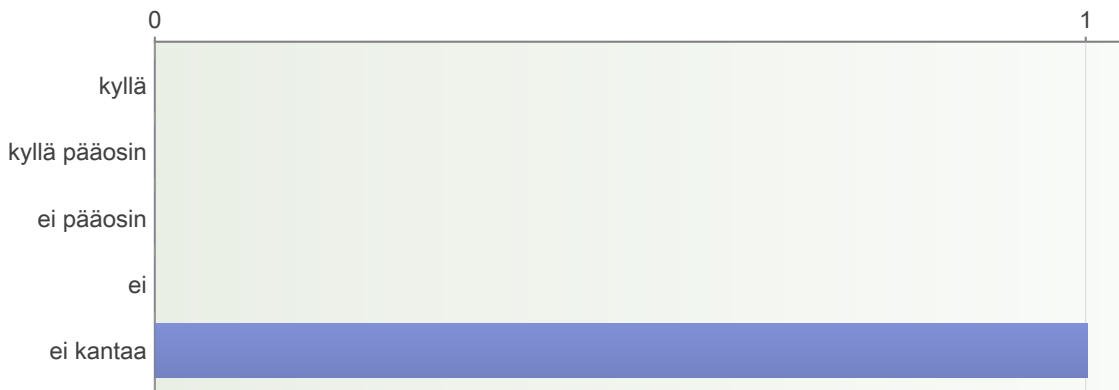
51. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maakuntien itsemääräämisoikeutta rajoitetaan liiaksi. Ja käytännössä maakunnalla on järjestämisvastuu, muttei käytännössä valtaa ja mahdollisuutta valvoa ja ohjata riittävästi palvelutuotantoa.

52. 18. Antaako esitys riittävät edellytykset sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoiden syntymiseen?

Vastaajien määrä: 1

53. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lähtökohtaisestihan laki luo aivan uudet markkinat. Yritysten tuottamien sotepalvelujen määrän pitäisi lähes kolminkertaistua.

Mutta usean miljardin markkinalisäys kohdentuu suuriin kaupunkeihin – ja iso riski on se, että suuret yritykset jyräävät pienet. Suoran valinnan palvelun tuottajina tullevat toimimaan vain isot terveystalot ja vastaavat.

Käytännössä markkinoille syntyy paljon uutta toimintaa, mutta ei varmastikaan ihan tavoitellulla tavalla.

54. 18b. Antaako esitys riittävät edellytykset pienten toimijoiden toimimiseen sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoilla?

Vastaajien määrä: 1

55. Jos ei, miten esitystä tulisi muuttaa?

Vastaajien määrä: 1

- Vaikea keksiä, miten pienillä yrityksillä olisi roolia muutoin, kuin maksusetelipalveluissa tai henkilökohtaisen budjetin kautta joidenkin palvelujen tuottajana. Eli markkinoita on vain pienimuotoisesti. Toki maakunnasta ja alueesta riippuen nuokin markkinat voivat joillekin pk-yrityksille olla merkittäviä. Mutta jos pk-yrityksille annettaisiin jotenkin rajoitetusti oikeus hyödyntää maakunnan tietojärjestelmiä, niin se voisi kasvattaa niiden mahdollisuuksia laajempiinkin palvelujen tarjoamisiin

56. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Rehellistä lienee myöntää siis kaikkien, että tällä valinnanvapauslainsäädännöllä syntyy pääsääntöisesti muutamia suuria palvelun tuottajia – ja pääsääntöisesti jo markkinoilla olevien sellaisten kasvaessa.

Jokainen kunta on saanut nauttia keskeisten alan markkinatoimijoiden vierailuista viime kuukausien aikana, eli markkinoita pyritään jakamaan jo osin ennalta. Ja tähän johtuu siitä, että tutkitusti, kuten lain yleisperusteluista käy ilmi, asiakkaiden liikkuvuus sote-palveluissa on kuitenkin vähäistä. Markkinoiden avautumisvaihe on siis olennaisen tärkeä. Johtavia poliittisia vaikuttajia, taustavaikuttajia ja viranhaltijoita onkin siirtynyt suurien alan toimijoiden palvelukseen viimeisen vuoden kuluessa. Ja heidän asiantuntemuksellaan pyritään nyt markkinoille pääsemään jo hyvissä ajoin ja nimenomaan isot palveluntuottajat markkinoilla kilpailevat ennakkoon.

Toki laki mahdollistaa pienten yritysten ja 3. sektorin toimijoiden markkinoille tulon teoriassa. Ja varmasti niillä on oma pieni roolinsa maksusetelipalveluissa tai henkilökohtaisen budjetin kautta joidenkin palvelujen tuottajana.

57. 19. Miten ihmisen lisääntyvä mahdollisuus valita palveluntuottaja ja vaikuttaa siten palveluihinsa vaikuttaa ihmisen hoitoon?

Vastaajien määrä: 1

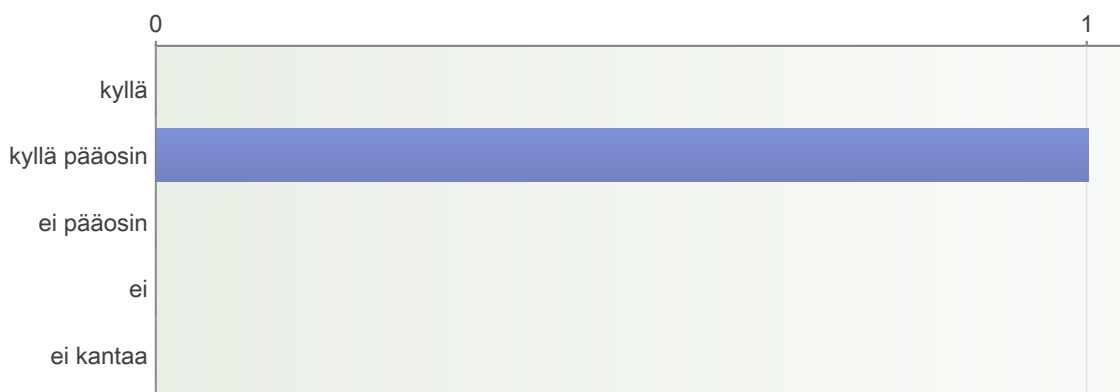
- Lähtökohtaisesti sen pitäisi parantaa hoitoon liittyviä palveluja. Mutta valinnanvapauteen kannattaisi edetä kokeilujen kautta, jotta tämän suhteen voitaisiin olla varmoja. Valinnanvapausmallin keskeisin perusteluhan pitäisi olla se, että se parantaa palveluja kustannustehokkaasti.

Ongelmana on palvelujen pirstaloituminen. Vaikka hammashoitoon tai tk-lääkärille pääsy osalla asiakkaista voi nopeutua ja hoidon laatu toivottavasti parantua (vaikkei se huonoa pääsääntöisesti nytkään ole), niin palvelujen integraation näkökulmasta valinnanvapaus ei ole pelkästään hyvä asia ihmisen hoidonkaan kannalta kaikissa tapauksissa.

Kärjistäen voisi todeta, että valinnanvapausmallia luodaan valvutuneelle, maksukykyiselle, työikäiselle ja työelämässä olevalle henkilölle, jonka perheessäkään ei ole suurempia sote-palvelutarpeita kenelläkään perheenjäsenellä – eikä lähipiirissä ole muitakaan sosiaalisia tms. ongelmia. Tällaisessa tapauksessa valinnanvapaus on hyvä kokonaisuus. Muissa tapauksissa siihen alkaa liittyä jo ongelmia ihmisen hoidonkin kannalta.

58. 20. Onko laki tarkoituksenmukainen hammashoidon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

59. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

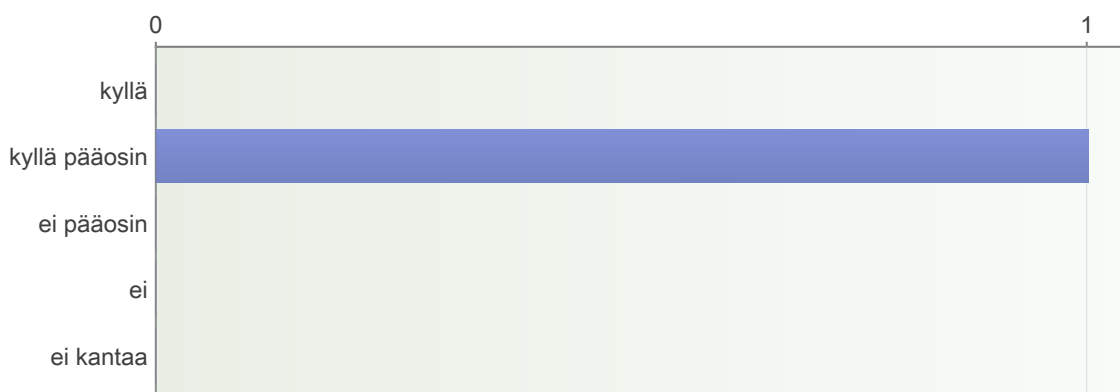
- Palvelujen saatavuus keskimäärin varmasti paranee ja se lisää keskimäärin terveyttä ja hyvinvointia, (siksi Kyllä pääosin – vastaus)

Tosin esimerkiksi Hankasalmmella, jossa hammashoito on nyt toiminut hyvin, palvelujen keskittyminen jossain määrin suuriin asukaskeskuksiin huonontanee palveluja oman kunnan alueella.

Palvelujen keskittymisen ohella muutoksen riskinä on kustannusten ennakoimattoman suuri kasvu, joka lienee uudistuksen myötä todennäköistä. Ja kun valinnanvapausmallin pitäisi olla keskeinen keino kustannusten kasvun hillintään, niin se on hivenen ristiriitaista, mikäli tämä uhkakuva toteutuu.

60. 21. Onko uudistuksen vaikutukset arvioitu näkemyksenne mukaan oikein ja riittävästi?

Vastaajien määrä: 1

61. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Täytyy antaa tunnustus siitä valmistelulle, että lakiluonnoksen yleisperustelut vaikutusarvioiteineen ovat pääsääntöisesti hyvin avoimesti uudistusta kriittisesti pohtivia. Jopa niin, että laaja yleisperustelu –kokonaisuus on kriittisempi lakiesitystä kohtaan, kuin yksikään lakiesityksestä annettava lausunto voi olla. Tämähän aiheutuu tietysti lausuntopyyntönsä kysymyksen asettelusta.

Vaikutuksia on siis arvioitu ja riittävästi. Siksi on vaikea ymmärtää, että vaikutusarvioinnin perusteellakin täysin keskeneräinen ja osin toteuttamiskelvoton (liiallisten hallitsemattomien riskiensä vuoksi) lakiesitys tuodaan hallituksen toimesta lausunnonle. Vaikutusarvioinnin pohjalta ei vielä olla osattu tehdä oikeita johtopäätöksiä ja muuttaa lakiesitystä perusteellisesti, mihin sen kohdalla siis on suuri tarve.

Hankasalmen kunta tulkitsee vaikutusarviointia kokonaisuudessaan siten, että sote-uudistukselle asetettuja integraatio-, talous ja yhdenvertaisuustavoitteita ei voida tällä lakiesityksellä - eikä edes pienillä muutoksilla lakiesitykseen – saavuttaa.

Päinvastoin palvelut pirstaloituvat ja integraatiossa otetaan takapakkia, mikä johtaa lopulta kustannusten kasvuun ja hyvinvoinnin heikkenemiseen. Yhdenvertaisuus voi toteutua vain kaupunkiseutujen sisällä ja niiden

kesken, muutoin lakiesitys jopa lisää alueellista eriarvoisuutta.

62. 22. Miten arvioitte uudistuksen vaikuttavan oman taustaorganisaationne tai jäsenorganisaatioidenne asemaan?

Vastaajien määrä: 1

- Hankasalmen kunta on mielenkiintoisessa tilanteessa, kun sen pitäisi osaltaan vastata hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä kunnan alueella. Ja sen keskeisin yhteistyökumppani maakunta ei välttämättä pysty edes velvoittamaan kaikkia terveys- ja sosiaalipalvelujen tuottajia mukaan tuohon työhön, kun maakunnallakaan ei ole suoraa ohjaus- tai sopimusvaltaa kaikkiin tuottajiin.

Toisaalta Hankasalmi on alue, jonne tuskin syntyy suuria markkinoita, jolloin sote-palveluissa kunnan yhteistyökumppanien määrä on rajallinen ja se voi synnyttää yhteistyöhön selkeämpiä mahdollisuuksia.

Kunnan vastuut ja velvoitteet kevenevät – toisaalta rahoituspohja kapenee.

63. 23. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Vastaajien määrä: 1

- Yhden keskeisen asiakokonaisuuden nostamme tässä(kin) lausunnossa esille. Miten tulevaisuudessa maakunta hallitsee valmiustilanteita. Eli erilaisia onnettomuus-, häiriö- ja kriisitilanteita. On kysymys sitten laajasta liikenneonnettomuudesta, vesiongelmistä, väkivallan uhka/toteutumistilanteesta tai muusta rauhanajan erillistä kriisivalmiutta edellyttävästä tilanteesta, niin yhdessä pelastustoimen ja poliisin kanssa sote-palveluilla on niissä keskeinen rooli.

Nyt kun palvelukokonaisuus pirstotaan, niin miten se saadaan valmiustilanteessa komentoketjussa oikeaan rooliin tuottamaan poikkeustilanteen vaatimia palveluja. Kunnalla ei enää voi olla merkittävää johtovastuuta, kuin infran suhteen, näissä tilanteissa, mutta miten maakunnasta käsin johdetaan tällaista tilannetta ja miten yksityiset palvelutuottajat sidotaan mukaan prosessiin?

64. 24. Yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

Vastaajien määrä: 1

- Hankasalmen kunnalla ei ole palveluksessaan juristia, joten yksilöityjä säädösmuutosehdotuksia emme esitä. Sen sijaan olemme pyrkineet muuten lausumaan perustellusti ja laajasti merkittävään asiakokonaisuuteen ja toivomme lausuntomme tulevan huomioon otetuksi jatkovalmistelussa.